

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

Současné vztahy EU–Rusko a výhled pro další období

Obsah:

ÚVOD	3
VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ OD ROKU 2014	3
ČESKO-RUSKÉ VZTAHY A SEZNAM NEPŘÁTELSKÝCH STÁTŮ	4
SPOLEČNÉ SDĚLENÍ O VZTAZÍCH MEZI EU A RUSKEM	6
ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY, ČERVEN 2021	11
NÁRODNÍ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE RUSKA	11
ROZPRAVA V EVROPSKÉM PARLAMENTU, ZÁŘÍ 2021	12
ZDROJE	15
PŘÍLOHY	17
PŘÍLOHA 1	17
PŘÍLOHA 2	18

Vybraná témata č. 18/2021

listopad 2021

autor: Karolína Buňatová, Jakub Bartuška

Shrnutí

Od roku 2014, kdy došlo k protiprávní anexi Krymského poloostrova ze strany Ruska a konfliktům na východě Ukrajiny, se vztahy Evropské unie s Ruskem stále zhoršují. Evropská rada proto v květnu 2021 vyzvala Evropskou komisi a vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, aby vypracovali novou strategii přístupu EU vůči Rusku. Ve formě společného sdělení pak byl tento dokument v červnu 2021 projednán na půdě Evropské rady. Kromě důrazu na pět hlavních zásad vztahů EU–Rusko z roku 2016 (provedení minských dohod jako základní podmínky pro jakoukoliv zásadní změnu v postoji EU k Rusku, posílení vztahů EU se zeměmi Východního partnerství a dalšími sousedními zeměmi včetně států ve střední Asii; posílení odolnosti EU, možnost dílčího zapojení Ruska v oblastech zájmu EU a potřeba navazování mezilidských kontaktů a podpory ruské občanské společnosti) také dokument představuje přístup EU vůči Rusku podle novějšího konceptu „aktivně vystupovat, omezovat a spolupracovat“, který výše uvedené hlavní zásady zastřešuje. Sdělení však nenabízí konkrétní scénáře politického vývoje ani možná řešení ze strany EU. Konkrétnější zásady a opatření ze strany EU vůči Rusku tak v září 2021 navrhl Evropský parlament ve svém doporučení Radě, Komisi a místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Tento text nejprve uvádí kontext vztahů EU s Ruskem od roku 2014 s podrobnějším zaměřením na česko-ruské vztahy a ruský seznam „nepřátelských států“. Dále pak krátce shrnuje zahraničněpolitické aspekty aktualizované Národní bezpečnostní strategie Ruské federace a představuje výhled vzájemných vztahů a strategii EU pro další období, které nabízí společné sdělení Evropské komise a vysokého představitele a doporučení Evropského parlamentu.

Obsah

ÚVOD.....	3
VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ OD ROKU 2014.....	3
ČESKO-RUSKÉ VZTAHY A SEZNAM NEPŘÁTELSKÝCH STÁTŮ	4
SPOLEČNÉ SDĚLENÍ O VZTAZÍCH MEZI EU A RUSKEM	6
ZASEDÁNÍ EVROPSKÉ RADY, ČERVEN 2021	11
NÁRODNÍ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE RUSKA	11
ROZPRAVA V EVROPSKÉM PARLAMENTU, ZÁŘÍ 2021	12
ZDROJE	15
PŘÍLOHY.....	17
PŘÍLOHA 1	17
PŘÍLOHA 2	18

Úvod

V počátcích vzájemných vztahů po roce 1991 usilovaly Evropská unie (dále také „EU“) a Ruská federace (dále také „Rusko“) o vytvoření institucionálního rámce pro spolupráci, ať už prostřednictvím Dohody o partnerství a spolupráci¹ podepsané v roce 1994 či ve formě Partnerství pro modernizaci². Dvakrát ročně se také konaly summity EU–Rusko. Evropský parlament ve svém usnesení³ z května 2005 uvedl, že mezi EU a Ruskem jsou dobré sousedské vztahy, zaznamenal však také oslabení demokracie v Rusku a možný dopad tohoto politického směřování na partnerství mezi EU a Ruskem.⁴ Ke zhoršení vzájemných vztahů pak přispělo úsilí Evropské unie o urychlení politického a hospodářského sblížení se zeměmi Východního partnerství, které Rusko vnímalo jako „pokus EU rozšířit svoji sféru vlivu“⁵ na jeho úkor.

Vývoj vzájemných vztahů od roku 2014⁶

Zlomovým okamžikem ve vzájemných vztazích byla **protiprávní anexe Krymu v roce 2014** a následná podpora separatistických hnutí na východní Ukrajině ze strany Ruska. EU tyto aktivity odsoudila, přistoupila k omezujícím opatřením a pozastavila konání pravidelných summitů EU–Rusko i jednání o bezvívovém styku.⁷ Ruská strana reagovala embargem na dovoz

¹ Text dokumentu k dispozici na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21997A1128\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21997A1128(01)&from=CS)

² Více k tématu viz:

https://russiaeu.ru/sites/default/files/user/files/2010.06.01_Joint%20statement%20on%20PforM_English.pdf

³ Text dokumentu k dispozici na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2005-0207_CS.pdf?redirect

⁴ Vztahy mezi EU a Ruskem. Usnesení Evropského parlamentu o vztazích mezi EU a Ruskem (2004/2170(INI)). Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0207+0+DOC+PDF+V0//CS>.

⁵ Sergei Lavrov's accusations against the Eastern Partnership. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2011-000572_EN.html?redirect.

⁶ Popis vztahů EU–Rusko před rokem 2014 a detailnější přehled vývoje vzájemných vztahů od roku 2014 do května 2021 v práci Parlamentního institutu Vybraná témata 5/2021 *Vztahy EU–Rusko – přehled strategických dokumentů a jejich proměn*. Viz: BUŇATOVÁ, Karolína. *Vztahy EU–Rusko*.

⁷ Přehled Závěrů Evropské rady a Rady EU pro zahraniční věci (FAC) o Ukrajině v roce 2014 viz: BUŇATOVÁ, Karolína. *Vztahy EU–Rusko*, s. 8-12.

potravinářských a zemědělských produktů z EU⁸. Unie zároveň usilovala o zprostředkování dialogu mezi Ukrajinou a Ruskem. Ačkoliv byly v letech 2014⁹ a 2015¹⁰ podepsány **dohody v Minsku**, které měly vést ke stabilizaci situace na Ukrajině, jednání zúčastněných stran vedlo k dalším konfliktům. EU tak postupně zpřísňovala omezující opatření a uznala, že bude potřeba vytvořit novou společnou strategii vůči Rusku.

Další vnitro- i zahraničněpolitické aktivity ruského režimu, jako například zapojení do války v Sýrii, útok na bývalého ruského agenta Sergeje Skripala na území Spojeného království, údajný pokus o vraždu opozičního aktivisty Alexeje Navalného, vytváření napětí na hranicích s Ukrajinou, kybernetické útoky a šíření dezinformací, pak vedly ke zpřísňování omezujících opatření ze strany EU, včetně nových sankcí proti šíření a používání chemických zbraní¹¹ a globálního režimu sankcí v oblasti lidských práv¹². V roce 2019 pak Evropský parlament ve svém usnesení¹³ uvedl, že **Rusko již není možné považovat za strategického partnera**.

V únoru 2021 se vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell sešel v Moskvě s ruským ministrem zahraničí Sergejem Lavrovem. Po této schůzce uvedl, že Rusko směřuje ke státu s neliberálně demokratickým režimem, odpojuje se od Evropy a demokratické hodnoty považuje za existenční hrozbu.¹⁴ Borrell poté **přístup EU k Rusku definoval heslem „vystupovat proti Rusku, omezovat jej a spolupracovat s ním“**. Toto heslo dle jeho slov shrnuje **pět hlavních zásad**¹⁵ stanovených v roce 2016 (viz níže): vystupovat proti Rusku, když poruší mezinárodní právo či lidská práva, omezovat jej v případě vyvíjení tlaku na EU například prostřednictvím dezinformací a kybernetických útoků, a spolupracovat s ním v těch záležitostech, na kterých má EU zájem.¹⁶ Podle některých analytiků však tento Borrellův koncept rozměňuje význam pěti hlavních zásad a nereflektuje klíčový význam té první – implementace minských dohod jako hlavní podmínky pro jakoukoliv zásadní změnu v postoji EU k Rusku – a může tak vyvolat mylný dojem, že EU již tuto zásadu opustila.¹⁷

Česko-ruské vztahy a seznam nepřátelských států

K vyostření česko-ruských vztahů přispělo kromě souladu České republiky (dále také „ČR“) s unijním přístupem vůči Rusku několik dalších událostí na komunální úrovni.¹⁸ Dne 17. dubna 2021 zveřejnil předseda vlády ČR Andrej Babiš existenci důvodného podezření, že důstojníci ruské vojenské rozvědky GRU stáli za **výbuchy muničního skladu ve Vrběticích** v roce 2014.¹⁹ Jednalo se údajně o stejné agenty, kteří mají být zodpovědní za útok na dvojitého agenta Sergeje Skripala a jeho dceru Juliji nervově paralytickou látkou v britském Salisbury v roce 2018. Česká republika

⁸ Více k tématu viz: https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/international-affairs/eu-russia-sps-issues/russian-import-ban-eu-products_en

⁹ Text dokumentu k dispozici na: <https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/1363>

¹⁰ Text dokumentu k dispozici na:

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf

¹¹ Více k tématu viz: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/10/15/chemical-weapons-the-council-adopts-a-new-sanctions-regime/>

¹² Více k tématu viz: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:410I:FULL&from=CS>

¹³ Text dokumentu k dispozici na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0157_CS.pdf

¹⁴ BORRELL, Josep. My visit to Moscow and the future of EU-Russia relations.

¹⁵ Outcome of the Council Meeting. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/22914/st07042en16.pdf>.

¹⁶ Foreign Affairs Council: Press remarks by High Representative/Vice-President Josep Borrell. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/93618/foreign-affairs-council-press-remarks-high-representativevice-president-josep-borrell_en.

¹⁷ LÖJDQUIST, Fredrik a John ZACHAU. On Key Principles for the EU's Policy on Russia.

¹⁸ Například iniciativy místních zastupitelstev a rad k umístění památníků připomínajících podíl Rudé armády na osvobození Československa během 2. světové války.

¹⁹ Více k tématu viz: BUŇATOVÁ, Karolína. *Vztahy EU–Rusko*, s. 18-19.

sáhla k **vyhoštění 18 ruských diplomatů** identifikovaných jako členové ruských tajných služeb, na které ruská strana reagovala tvrději **vyhoštěním 20 českých diplomatů** a neakceptovala tak zásady reciprocity. Česká vláda poté srovnala počty pracovníků Velvyslanectví Ruské federace v Praze na stejný počet, kterým disponuje Velvyslanectví České republiky v Moskvě.²⁰ V reakci na výše uvedené podezření bezpečnostních složek dospěla česká vláda rovněž k rozhodnutí o **vyřazení ruské společnosti Rosatom z tendru na stavbu nového bloku jaderné elektrárny Dukovany (JE Dukovany)**.²¹ Představitelé Ruska odmítli jakékoliv nepřátelské akce na území České republiky a jednání české vlády označili za účelové a vyfabulované. Kauza byla označena za zpolitizovanou akci vyvolanou Spojenými státy americkými (dále také „USA“) a někteří komentátoři ji dávali do souvislosti právě s chystaným tendrem na dostavbu JE Dukovany, ve kterém nadále zůstává americká společnost Westinghouse.²²

Po vzájemném vypovězení diplomatů a ostré výměně názorů vydala agentura TASS informaci o připravovaném **seznamu nepřátelských států Ruské federace**.²³ Ačkoliv seznam nejprve čítal více zemí (např. pobaltské státy, Spojené království či Kanadu), jeho finální verze uvádí pouze dva státy – **Českou republiku a Spojené státy americké**. Seznam vznikl **na základě výnosu ruského prezidenta Vladimira Putina č. 243 ze dne 23. dubna 2021** o uplatňování opatření vlivu (protiakce) na nepřátelské akce cizích států (pracovní překlad výnosu viz Příloha 1).²⁴ Podobu seznamu nepřátelských států následně schválila vláda premiéra Michaila Mišustina nařízením č. 1230-r ze dne 13. května 2021. Jeho znění je následující:

„[Vláda] schvaluje přiložený seznam cizích států, které se dopouštějí nepřátelských činů vůči Ruské federaci, občanům Ruské federace nebo ruským právnickým osobám, vůči nimž se uplatňují opatření vlivu (protiakce) stanovená prezidentským výnosem č. 243 ze dne 23. dubna 2021 „O uplatňování opatření vlivu (protiakce) vůči nepřátelským činům cizích států“, s uvedením počtu fyzických osob, které se nacházejí v Ruské federaci a s nimiž mohou diplomatická zastoupení a konzulární úřady, zastoupení státních orgánů a státních institucí uvedených států uzavírat pracovní smlouvy, smlouvy o poskytování pracovních sil (personálu) a jiné občanskoprávní smlouvy, na jejichž základě mohou vznikat pracovněprávní vztahy s fyzickými osobami nacházejícími se v Ruské federaci.“²⁵

Vládní nařízení dále zahrnuje tabulku, která uvádí seznam dotčených cizích států a **počty osob, se kterými mohou být ve smyslu nařízení uzavírány pracovní smlouvy**. V případě USA se jedná o nula osob, **v případě České republiky pak o 19 osob** (vlastní dokument viz Příloha 2).²⁶ Až na vymezení počtu osob nacházejících se na území Ruské federace, které mohou země uvedené na seznamu

²⁰ Zvažte vyhoštění ruských diplomatů, žádá evropské státy Babiš Zdroj: <https://www.denik.cz/staty-eu/rusko-diplomate-babis-eu-20210508.html>. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/rusko-diplomate-babis-eu-20210508.html>.

²¹ Rosatom se nezúčastní tendru na Dukovany samostatně ani v konsorciu. Brání mu tři pojistky. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rosatom-rusko-jaderna-elektrarna-dukovany-zadavaci-dokumentace-pojistky-cez_2105050706_dok.

²² Nechutný podvrh, objednávka Bílého domu i narážky na Becherovku. Jak se v Rusku píše o kauze Vrbětice?. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-media-vrbetice-kreml-agenti-cesko-diplomate-televize-usa-biden-rosatom_2104210500_eku.

²³ Russia drawing up list of unfriendly states, US is among them - diplomat. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1282809>.

²⁴ Указ Президента Российской Федерации от 23 апреля 2021 г. N 243 "О применении мер воздействия (противодействия) на недружественные действия иностранных государств". Dostupné z: <https://rg.ru/2021/04/26/protivodeistvie-dok.html>.

²⁵ Распоряжение Правительства Российской Федерации от 13 мая 2021 года № 1230-р. Dostupné z: <https://rg.ru/2021/05/14/pravitelstvo-rasp1230-reg-dok.html>.

²⁶ Tamtéž.

zaměstnávat na svých ambasádách, nestanovují prezidentský výnos ani vládní nařízení žádné další sankce či penalizace. Tento seznam dle dostupných zdrojů není ani součástí ruské zahraniční politiky a daný krok lze označit jako určité novum, které Rusko vůči USA a ČR uplatnilo.

Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell vydal v této souvislosti dne 15. května prohlášení jménem EU, ve kterém vyjádřil politování nad tímto ruským opatřením s tím, že **EU považuje tvrzení o nepřátelských akcích za neopodstatněná**. Dekret prezidenta Putina je navíc neslučitelný s Vídeňskou úmluvou o diplomatických stycích (1961), pokud jde o povinnosti zajištění fungování diplomatických misí ze strany hostitelské země. **Vysoký představitel v prohlášení vyzval Rusko, aby rozhodnutí přehodnotilo a zabránilo tak dalšímu zhoršování už tak napjatých vztahů mezi EU a Ruskem**. Na závěr prohlášení byla vyjádřena solidarita s Českou republikou a USA.²⁷

Společné sdělení o vztazích mezi EU a Ruskem

Ve dnech 24. a 25. května 2021, také ve světle událostí spojených s výbuchy muničního skladu ve Vrběticích, proběhla **strategická rozprava o Rusku na půdě Evropské rady**²⁸, po které byla vyzvána Komise a vysoký představitel, aby pro účely zasedání Evropské rady v červnu 2021 vypracovali **novou strategii vztahů EU s Ruskem**, která má zahrnovat návrhy politických řešení. Tato strategie pak byla jako „Společné sdělení o vztazích mezi EU a Ruskem – vystupovat proti Rusku, omezovat jej a spolupracovat s ním“²⁹ představena 16. června 2021.

Na začátku společného sdělení jsou uvedeny **politické souvislosti vztahů EU s Ruskem**. Dle dokumentu Rusko vnímá globální politiku perspektivou politiky moci a multipolárního uspořádání a v tomto systému usiluje o udržení svého postavení a oblasti vlivu na základě logiky kdo s koho. Mnohdy také napadá a podrývá mezinárodní právo a principy, včetně práva každé země svobodně činit rozhodnutí o své zahraniční, bezpečnostní a domácí politice. Rusko se navíc pokouší rozvíjet dvoustranné vztahy s jednotlivými členskými státy EU na úkor vztahů EU–Rusko. Mezi nástroje využívané k ovlivňování a oslabování EU a jejích členských států, zemí západního Balkánu a Východního partnerství patří financování státem kontrolovaných sdělovacích prostředků či inscenování kybernetických, chemických a jiných útoků (v této souvislosti je ve sdělení uveden i výbuch muničního skladu v České republice). Vnitřní politika Ruska je charakterizována narůstajícími politickými represemi, reprezentovanými například zákony o tzv. „cizích agentech“, „nežádoucích organizacích“ a „extremismu“, dezinformačními kampaněmi a zastrášením a potlačováním nezávislých sdělovacích prostředků. Ruská ekonomika má zároveň vážné strukturální nedostatky zesílené stávajícím dopadem pandemie covidu-19.

Přes tyto rozdíly však **EU a Rusko sdílí základní společnou zodpovědnost za mír a bezpečnost** na evropském kontinentu a jsou **propojeny v některých specifických ekonomických oblastech**. Rusko je pátým největším obchodním partnerem EU (4,8 % celkového obchodu EU se zbožím v roce 2020), naopak EU je největším obchodním partnerem pro Rusko (37,3 % celkového obchodu země se zbožím). Stejně tak je EU zdaleka největším investorem pro Rusko (75 % celkových přímých zahraničních investic v Rusku). Přímé zahraniční investice Ruska v EU dosahují pouze 1 % celkových přímých zahraničních investic. EU i Rusko musí rovněž dostát povinnostem v mezinárodních organizacích (např. v Radě Evropy či Organizaci pro bezpečnost a spolupráci

²⁷ Rusko: Prohlášení vysokého představitele jménem EU ke zveřejnění seznamu tzv. „nepřátelských států“. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/05/15/russia-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-publication-of-a-list-of-so-called-unfriendly-states/>.

²⁸ Více k tématu viz: <https://www.consilium.europa.eu/media/49813/2425-05-21-euco-conclusions-cs.pdf>

²⁹ Text dokumentu k dispozici na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9902-2021-INIT/cs/pdf>

v Evropě). EU učinila podmíněnou nabídku spolupráce s Ruskem, avšak Rusko se aktivně vydává opačným směrem.

Sdělení dále připomíná **pět hlavních zásad** definovaných v roce 2016, na kterých je založen jednotný přístup EU ve vztahu k Rusku: 1) provedení minských dohod jako základní podmínka pro jakoukoliv zásadní změnu v postoji EU k Rusku; 2) posílení vztahů EU se zeměmi Východního partnerství a dalšími sousedními zeměmi včetně států ve střední Asii; 3) posílení odolnosti EU (např. v oblasti energetické bezpečnosti, hybridních hrozeb, či strategické komunikace); 4) možnost dílčího zapojení Ruska v oblastech zájmu EU; a 5) potřeba navazování mezilidských kontaktů a podpory ruské občanské společnosti.

1. Provedení minských dohod

EU podporuje normandský formát³⁰, třístrannou kontaktní skupinu³¹ a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Ruská vláda se však snaží vystupovat jako prostředník, a ne jako strana konfliktu, a navíc posílila svoji vojenskou přítomnost na východní hranici Ukrajiny a na Krymském poloostrově. Vzhledem k tomu, že Rusko postrádá konstruktivní přístup, lze předpokládat, že tento trend přetrvá. EU je jedním z největších humanitárních dárců v rámci krize na východní Ukrajině, poskytuje také pomoc ukrajinským uprchlíkům v Rusku (prostřednictvím Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce).

V reakci na protiprávní anexi Krymského poloostrova a pokračující destabilizaci východní Ukrajiny uložila EU vůči Rusku tři soubory omezujících opatření³². EU rovněž poskytla pokyny k neuznání některých kategorií běžných ruských mezinárodních pasů vydávaných rezidentům Krymského poloostrova a k vyřizování žádostí o víza podaných rezidenty oblastí Ukrajiny, které nejsou kontrolovány vládou, v Doněcké a Luhanské oblasti. Zároveň je však důležité koordinovat postup, včetně sankcí, se stejně smýšlejícími partnery (např. se skupinou G7).

2. Posílené vztahy se zeměmi Východního partnerství EU a dalšími sousedy

Dobře fungující Východní partnerství přispívá k evropské stabilitě, bezpečnosti a prosperitě. V březnu 2020 byly navrženy dlouhodobé politické cíle Východního partnerství³³ se zvláštním důrazem na odolnost. V prosinci 2021 má být na šestém summitu Východního partnerství potvrzen obnovený program na období po roce 2020. Politika EU směrem k této oblasti má za cíl **posílit odolnost východních partnerů** prostřednictvím dvoustranných dohod a významné finanční podpory (např. grantovou pomocí ve výši téměř 5 mld. eur zaměřenou především na zvýšení odolnosti vůči hybridním a kybernetickým hrozbám, či poskytnutím téměř 1 mld. eur na pomoc při řešení důsledků pandemie covidu-19). **EU důrazně odmítá ruské úsilí o privilegovanou sféru vlivu** a konfrontační politiku Ruska. Stejně tak EU pokračuje v politice neuznání protiprávní anexe Krymského poloostrova a „nezávislosti“ gruzínských separatistických oblastí Abcházie a Jižní Osetie. V červnu 2019 EU obnovila svou strategii pro Střední Asii³⁴.

³⁰ Jednání představitelů Francie, Německa, Ruska a Ukrajiny s cílem vyřešit situaci na východě Ukrajiny.

³¹ Ukrajina, Rusko a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Práce skupiny má vést k diplomatickému řešení situace na východě Ukrajiny.

³² [Rozhodnutí Rady 2014/512/SZBP](#) ze dne 31. července 2014 a [nařízení Rady \(EU\) č. 833/2014](#) ze dne 31. července 2014, [rozhodnutí Rady 2014/145/SZBP](#) ze dne 17. března 2014 a [nařízení Rady \(EU\) č. 269/2014](#) ze dne 17. března 2014 a [rozhodnutí Rady 2014/386/CFSP](#) ze dne 23. června 2014 a [nařízení Rady \(EU\) č. 692/2014](#) ze dne 23. června 2014.

³³ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0007&from=EN>

³⁴ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0009&from=EN>

3. Posilování odolnosti EU

EU postupně zvyšuje svoji odolnost vůči výzvám přicházejícím či řízeným ze zahraničí. Přispívá k tomu souběžná ekologická a digitální transformace a nástroje, jako jsou přezkum obchodní politiky³⁵, aktualizace průmyslové strategie 2020³⁶, mechanismus prověřování přímých zahraničních investic³⁷, soubor opatření pro síť 5G³⁸ či nový nástroj pro zahraniční subvence³⁹.

Svoji **energetickou bezpečnost** EU posiluje diverzifikací mezinárodních zdrojů a dodávek a vytvořením jednotného trhu EU s energií. Dekarbonizace dále povede ke zvýšení energetické nezávislosti EU. Rusko je aktuálně nejvýznamnějším dodavatelem energie do EU a EU je největším trhem pro vývoz energie. Rusko je tak závislé na rozsáhlém, stabilním a lukrativním energetickém trhu EU.⁴⁰ Očekává se, že díky zvyšování energetické nezávislosti EU se vývoz ruských energetických produktů do EU v následujících dekádách sníží, což bude mít na Rusko nevyhnutelně dopad.

V reakci na nezákonnou anexi Krymského poloostrova a následnou dezinformační kampaň proti EU byl v roce 2016 vytvořen společný rámec pro boj proti **hybridním hrozbám**⁴¹. Po útoku chemickými látkami v Salisbury byl v roce 2018 rozvinut⁴² tak, aby zahrnoval nový zvláštní režim sankcí EU týkající se používání chemických zbraní⁴³, a dále pak během postupného zavádění strategie bezpečnostní unie⁴⁴.

V souvislosti s nepřátelskými činnostmi ruských aktérů v kyberprostoru EU rovněž posiluje svoji **odolnost vůči kybernetickým útokům**. Sankce byly poprvé přijaty v reakci na kybernetické útoky z července 2020. Dalšími nástroji jsou Strategie kybernetické bezpečnosti EU pro digitální dekádu⁴⁵ a speciální soubor nástrojů EU⁴⁶, který se týká kybernetické bezpečnosti sítí 5G. V oblasti kybernetické obrany je rovněž posilována spolupráce EU a NATO. V roce 2022 má být přijat strategický kompas.

Další oblastí, ve které EU buduje svoji odolnost, je **boj proti manipulování informací**. Dezinformační kampaně vedené z Ruska mají mimo jiné za cíl podkopat demokratické postupy a instituce. V narušování těchto činností využívá EU zejména pracovní skupinu East StratCom, spolupracuje s cílovými skupinami v EU, na západním Balkánu a v sousedních zemích, a používá systém

³⁵ Text dokumentu a jeho příloha k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0066&from=EN>

³⁶ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0350&from=EN>

³⁷ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0452&from=CS>

³⁸ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0050&from=EN>

³⁹ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0223&from=EN>

⁴⁰ Téměř 75 % vývozu ropy, 75 % vývozu plynu a přibližně 50 % vývozu uhlí z Ruska směřuje do EU (v porovnání s 27 % vývozu ropy a 2 % vývozu plynu z Ruska do Číny). Vývoz energie představuje pro Rusko 25 % jeho HDP.

⁴¹ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN>

⁴² Více k tématu viz: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018JC0016&from=EN>

⁴³ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1542&from=FR>

⁴⁴ Více k tématu viz: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_2328

⁴⁵ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0018&from=CS>

⁴⁶ Více k tématu viz: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/cybersecurity-5g-networks-eu-toolbox-risk-mitigating-measures>

včasného varování, který díky propojením orgánů EU s členskými státy a podobně smýšlejícími partnery (G7, NATO) umožňuje společné reakce. Provedení Evropského akčního plánu pro demokracii⁴⁷ má tyto nástroje dále posílit.

4. Možná selektivní spolupráce s Ruskem ohledně otázek, na nichž má EU zájem

Jednou z oblastí zájmu EU je její zelená agenda. Jednání na úrovni vysokých úředníků o otázkách **klimatu** byla postupně obnovena vzhledem k přistoupení Ruska k Pařížské dohodě a k ambiciózním cílům EU v této oblasti. Rusko sice přijalo legislativní kroky k aktualizaci svých politik v oblasti klimatu, ale ty mohou vzbudit falešná očekávání. Ruské orgány požadují technická jednání s EU o možném dopadu politiky EU v oblasti klimatu na ruské hospodářství a EU nabídla tematické diskuse. Důležitými aspekty této problematiky jsou rovněž dlouhá společná hranice a možné dopady řady environmentálních problémů, kterým Rusko čelí, na Evropskou unii (jedná se např. o nakládání s odpady, oběhové hospodářství, snižování přeshraničního znečištění, atd.).

Výměny na pracovní úrovni k **digitálním otázkám** zatím nepřinesly konkrétní výsledky. EU především prosazuje koordinaci využívání kmitočtového pásma 700 MHz a přístup pro společnosti z EU na trh v Rusku.

V otázkách **zahraniční politiky** jsou oblasti, v nichž je postoj Ruska a EU v zásadě blízký (zachování společného komplexního akčního plánu s Íránem; zajištění žádoucího postoje ruské vlády k probíhajícímu politickému procesu v Libyi a rychlé stažení ruských žoldněrů ze země; mírový proces na Blízkém východě). Postoje EU a Ruska k situaci v Sýrii se naopak výrazně liší. Spolupráce probíhá v rámci Severní dimenze a v oblasti Černého moře. Rusko však blokuje žádost EU o získání statusu pozorovatele v Arktické radě a zřizování chráněných mořských oblastí v Jižním oceánu.

V oblasti **obchodu** jsou udržovány technické kontakty, které se týkají především překážek vycházejících z politiky ruské vlády týkající se nahrazení dovozu. Rusko zakázalo dovoz přibližně poloviny zemědělských produktů z členských států EU. Celkové podnikatelské a investiční prostředí v Rusku se navíc dále zhoršuje. Naopak v reformě WTO, včetně obnovení mechanismu pro řešení sporů, se EU i Rusko angažovaly.

V různých intervalech dále probíhají **odborné dialogy o vnitřních věcech**. Poslední rozhovory na vysoké úrovni o boji proti terorismu mezi EU a Ruskem proběhly v říjnu 2019. V oblasti veřejného zdraví neprobíhají žádné pravidelné technické výměny. V březnu 2021 však Evropská agentura pro léčivé přípravky zahájila průběžný přezkum ruské vakcíny Sputnik V proti onemocnění covid-19. Na technické úrovni pak zůstávají kontakty v oblastech celní spolupráce, průmyslových otázek, hospodářské soutěže či dopravy.

5. Mezilidské kontakty a podpora ruské občanské společnosti

Do Ruska je vydáván největší počet schengenských víz na celém světě (26 % v roce 2020). Důležitou oblastí spolupráce jsou **výzkum a vývoj**, a to především prostřednictvím účasti ruských subjektů v programech EU (program Horizont 2020, akce „Marie Curie-Skłodowska“). Spolupráce je založena na zásadě spolufinancování. V rámci programu **Horizont Evropa 2021–2027** je záměrem EU vyvážit toky výzkumných pracovníků mezi Ruskem a EU. Obnovení dohody mezi EU a Ruskem o vědeckotechnické spolupráci na další pětileté období je blokováno kvůli otázce týkající se její územní působnosti.

Rusko je členem Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání a Boloňského procesu a zaujímá první místo mezi partnerskými zeměmi, jež se v letech 2014–2020 účastnily mezinárodní mobility

⁴⁷ Text dokumentu k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790&from=EN>

k získání kreditů v rámci programu **Erasmus+**. Lze očekávat, že v rámci tohoto programu bude v období 2021–2027 zavedená spolupráce s Ruskem pokračovat. Dále se Rusko v současné době účastní osmi programů spolupráce **Interreg**.

V oblasti podpory ruské občanské společnosti a organizací na ochranu lidských práv financuje EU **Fórum občanské společnosti EU–Rusko**. Restriktivnější právní rámec v Rusku však zásadně omezuje činnosti občanské společnosti. Jasným politickým signálem ze strany EU bylo v této věci přijetí globálního režimu sankcí EU v oblasti lidských práv⁴⁸ a první zařazení na seznam⁴⁹.

V závěru sdělení je navržen **další postup EU vůči Rusku**. Kroky ruské vlády v posledních letech „roztočily spirálu s negativními důsledky“⁵⁰. Kolektivní provádění pěti hlavních zásad dalo Unii účelný a zásadový přístup k ochraně jejích zájmů. EU a její členské státy budou nadále jednat jednotně a důsledně, dvoustranná spolupráce nemá být na úkor společných zájmů EU. Dle realistického výhledu do následujících let se **Unie musí připravit na další zhoršení vztahů s Ruskem**. Její ambicí by však mělo být prozkoumání možných způsobů, **jak postupně změnit současnou dynamiku vztahů směrem k předvídatelnosti a stabilitě**. EU proto zachová otevřené komunikační kanály s Ruskem a od Ruska bude očekávat konstruktivnější zapojení a politické odhodlání. Níže uvedené **tři klíčové body** nového konceptu zastřešujícího uvedených pět hlavních zásad reflektují přístup založený na zásadovém pragmatismu.

1. Aktivně vystupovat

- aktivně bojovat proti porušování lidských práv a prosazovat demokratické hodnoty;
- trvat na tom, že ruská vláda musí dodržovat své mezinárodní povinnosti a závazky;
- poukazovat na soustavné porušování mezinárodního práva ze strany Ruska na Ukrajině, v Gruzii a kdekoli jinde; vyzývat Rusko, aby převzalo odpovědnost jakožto strana konfliktu;
- adekvátně reagovat na zlovolné jednání Ruska, včetně využití hybridních opatření, a pokud to bude zapotřebí, rozšířit sankční režimy;
- omezit zdroje, které může ruská vláda čerpat pro svou destabilizující zahraniční politiku;
- prosazovat legislativu na úrovni EU, která by umožnila cíleným způsobem potírat trestnou činnost pocházející z Ruska;
- bojovat proti korupci a praní peněz mimo jiné zvýšením transparentnosti finančních toků týkajících se Ruska.

2. Omezovat

- aby byla EU schopná bránit se pokusům Ruska o podryvání jejích zájmů, musí sama být silnější a odolnější; v této souvislosti by měla ještě aktivněji než dosud koordinovat své reakce na ruskou činnost s podobně smýšlejícími partnery, jako jsou NATO či skupina G7;
- rozvíjet kapacity EU v oblastech kybernetické bezpečnosti a obrany a zlepšit strategickou komunikaci; posilovat kapacity v boji proti hybridním hrozbám;
- plně implementovat pravidla energetického trhu EU a podporovat energetickou bezpečnost sousedních zemí; lépe využít pákový efekt unijní transformace energetiky; dokončit synchronizaci pobaltských států s evropskou sítí a obchod s elektřinou;

⁴⁸ Text nařízení k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1998&from=CS>

⁴⁹ Text rozhodnutí Rady k dispozici na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0372&from=CS>

⁵⁰ Společné sdělení Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě o vztazích mezi EU a Ruskem – vystupovat proti Rusku, omezovat jej a spolupracovat s ním. JOIN(2021) 20 final, s. 11.

- zvýšit podporu zemím Východního partnerství včetně možných investic do bezpečnostních partnerství se sousedními zeměmi, tak aby byla zvýšena jejich odolnost.

3. Spolupracovat

- konstruktivně se angažovat v oblasti veřejného zdraví;
- spolupracovat v otázkách ochrany klimatu a životního prostředí (také s ohledem na rychle se měnící energetickou geopolitiku a opožděnou transformaci Ruska na nízkouhlíkové hospodářství);
- více zapojit ruskou vládu na technické úrovni do řešení ekonomických otázek, které jsou dlouhodobě problematické (např. kontrola subvencí, nahrazení dovozu, obchodní překážky, apod.); za určitých podmínek je možná i cílená technická spolupráce s Euroasijskou hospodářskou unií v rámci její působnosti;
- rozvíjet mezilidské kontakty: to by zahrnovalo např. zjednodušení vízového režimu pro mládež, akademickou spolupráci, studentské výměny, atd.;
- pokračovat v programech regionální a přeshraniční spolupráce, spolupracovat v rámci Severní dimenze a v regionálních mezivládních formátech (např. v Radě států Baltského moře či v černomořském regionu);
- flexibilněji a kreativněji podporovat ruskou občanskou společnost a obránce lidských práv; podporovat nezávislá ruskojazyčná média, tak aby byla posílena různorodost názorů;
- pracovat na prevenci konfliktů a dvoustranných mechanismech odstraňování konfliktů;
- spolupracovat v otázkách regionálního (JCPoA, Blízký východ, Libye, Afghánistán) a globálního (boj proti terorismu, šíření jaderných zbraní) charakteru;
- spolupracovat s Ruskem v rámci mnohostranných organizací.

Výše uvedený program provede Komise a vysoký představitel, a to na základě celkového vývoje a pokynů Evropské rady. Ačkoliv dokument počítá se zhoršením vztahů EU s Ruskem, nenabízí konkrétní scénáře potenciálního vývoje ani návrhy politických řešení ze strany EU, jak bylo požadováno Evropskou radou.

Zasedání Evropské rady, červen 2021

Ve dnech 24. a 25. června 2021 bylo společné sdělení projednáno na půdě Evropské rady (ER). Dle závěrů z tohoto zasedání se EU zavázala sledovat jednotný, dlouhodobý a strategický postup vůči Rusku založený na pěti hlavních zásadách (viz výše); EU a členské státy musí důrazně a koordinovaně reagovat na aktivity Ruska. Unie je však zároveň připravena na selektivní spolupráci s Ruskem v oblastech zájmu EU. **Evropská rada vyzvala Komisi a vysokého představitele, aby v tomto ohledu vypracovali konkrétní možnosti.** Zároveň mají předložit **možnosti dalších omezujících opatření**, včetně hospodářských sankcí. Evropská rada očekává konstruktivnější zapojení Ruska a ukončení akcí namířených proti EU, jejím členským státům i třetím zemím. Rusko má přijmout svou odpovědnost při zajišťování plného provedení minských dohod.⁵¹

Národní bezpečnostní strategie Ruska

Dne 2. července 2021 vešla v platnost aktualizovaná Národní bezpečnostní strategie Ruské federace⁵². Jedná se o „základní dokument strategického plánování, který definuje národní zájmy a strategické národní priority Ruské federace, stejně jako cíle a záměry státní politiky v oblastech

⁵¹ Zasedání Evropské rady (24. a 25. června 2021) – závěry. Dostupné z:

<https://www.consilium.europa.eu/media/50825/2425-06-21-euco-conclusions-cs.pdf>.

⁵² Neoficiální překlad dokumentu do anglického jazyka ke stažení na:

https://www.academia.edu/49526773/National_Security_Strategy_of_the_Russian_Federation_2021

zajištění národní bezpečnosti a udržitelného rozvoje Ruské federace v dlouhodobém měřítku⁵³. Strategie připouští zvyšující se nestabilitu ve světě a **narůstající geopolitické napětí**. V tomto kontextu je významná **ústřední role Organizace spojených národů (OSN)** a její Rady bezpečnosti. Rusko musí dle dokumentu čelit vnějším zásahům do své zahraniční politiky a **nepřátelskému jednání ze strany cizích zemí**. Některé státy vyvíjí politický a ekonomický nátlak na Rusko, aby získaly převahu. Důraz těchto států na problematiku klimatických změn a životního prostředí slouží například k omezení přístupu ruských společností na exportní trhy. **Snaha o izolování Ruska** a používání dvojího standardu v mezinárodní politice snižují efektivitu mnohostranné spolupráce. **Informační kampaně** mají vytvořit nepřátelský obraz Ruska – Rusko je obviňováno z porušování mezinárodních závazků či zasahování do vnitřních záležitostí cizích států. Nepřátelské země také využívají socioekonomické problémy Ruska k rozbití jeho vnitřní jednoty a k rozdělení ruské společnosti. Spojené státy americké a jejich spojenci **útočí na tradiční ruské duchovní, morální a kulturně-historické hodnoty**. Dochází také k pokusům o **falšování ruské a světové historie**, zkreslování historické pravdy a ničení historické paměti. V tomto kontextu jsou klíčovými „posilování [ruské] svrchovanosti, nezávislosti, státní a územní celistvosti a ochrana tradičních duchovních a mravních základů Ruské federace“⁵⁴, mimo jiné prostřednictvím státní informační politiky. Rusko se přitom zasazuje o rozšíření rovnoprávné mnohostranné spolupráce a posílení mezinárodních institucí, tak aby byla posílena mezinárodní bezpečnost. Strategie rovněž uvádí příklon ke **strategickému partnerství s Čínou a Indií** a nutnost **posílení „bratrských vazeb“ Rusů, Bělorusů a Ukrajinců**.⁵⁵ Evropská unie není v dokumentu přímo zmíněna.

Rozprava v Evropském parlamentu, září 2021

Dne 14. září 2021 proběhla v Evropském parlamentu (dále také „EP“) rozprava o směřování politických vztahů mezi EU a Ruskem. EP poté přijal text ve formě doporučení Radě, Komisi a místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.⁵⁶ EP zde uvedl, že „rozdělujeme mezi ruským lidem a režimem prezidenta Putina, který je stagující autoritářskou kleptokracií vedenou doživotním prezidentem obklopeným kruhem oligarchů“⁵⁷. **Unijní strategie vůči Rusku tak musí slučovat dva cíle: zastavení vnější agrese ruského režimu a domácích represí a zároveň navázání kontaktů s lidmi a pomoc při budování alternativní budoucnosti**. Neschopnost EU adekvátně reagovat na ruskou agresi pobízí Rusko k dalším podobným kampaním. Jak ve své zprávě uvedla reflexní skupina NATO⁵⁸, Rusko je v současnosti hrozbou pro bezpečnost euroatlantického prostoru. Dle EP je proto demokratická transformace Ruska hlavním geopolitickým bezpečnostním zájmem EU.

Doporučení EP dále uvádí **příklady nekalého jednání ruského režimu doma i v zahraničí** včetně kauzy výbuchů muničních skladů ve Vrběticích či nedávných zjištění o údajných pravidelných kontaktech mezi ruskými úředníky (včetně členů bezpečnostní služby) a zástupci katalánských separatistů ve Španělsku⁵⁹. Text rovněž připomíná sankce v podobě zákazu vstupu na území Ruské federace

⁵³ Pracovní překlad autorky. Strategy of national security of the Russian Federation. Dostupné z: https://www.academia.edu/49526773/National_Security_Strategy_of_the_Russian_Federation_2021., bod 2.

⁵⁴ Pracovní překlad autorky. Tamtéž, bod 21.

⁵⁵ Pracovní překlad autorky. Tamtéž, bod 100/20.

⁵⁶ Text dokumentu k dispozici na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0383_CS.pdf

⁵⁷ Směřování politických vztahů mezi EU a Ruskem. Dostupné z:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0383_CS.pdf, bod B.

⁵⁸ Text dokumentu k dispozici na: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf

⁵⁹ Více k tématu viz: <https://www.nytimes.com/2021/09/03/world/europe/spain-catalonia-russia.html>

uvalené ruskou vládou na předsedu EP Davida Sassoliho, místopředsedkyni Evropské komise Věru Jourovou a další úředníky členských států, které podle EP postrádají právní odůvodnění.⁶⁰

Dalším významným prvkem vztahů EU–Rusko, který EP v textu uvádí, je **oblast energetiky a s ní související klimatická politika**. Vzhledem k tomu, že více než 60 % dovozu EU z Ruska tvořily energetické produkty⁶¹, je z hlediska EU žádoucí pokročit v provádění Zelené dohody pro Evropu (tedy přechod na nízkouhlíkové až bezuhlíkové hospodářství) tak, aby se závislost na dovozu ropy a zemního plynu snížila. V této souvislosti je dle EP plynovod Nord Stream 2 neslučitelný s cíli Zelené dohody pro Evropu i s hodnotami energetické unie, jako jsou solidarita či důvěra.

Dle EP je třeba ve vztahu k Rusku vypracovat skutečnou strategii, která bude odrážet skutečné cíle EU. **Pět hlavních zásad (viz výše) již nestačí** k zabránění represím prezidenta Putina vůči ruskému obyvatelstvu. V této souvislosti již dříve EP požádal Radu o vypracování strategie EU pro budoucí vztahy s demokratickým Ruskem, která bude obsahovat pobídky a podmínky. EP zdůrazňuje, že tato strategie musí být aktivnější a angažovanější a má být spíše **zaměřena na „strategickou spolupráci s ruskou občanskou společností** s cílem napomoci transformaci Ruska směrem k demokracii“⁶². EU by se současně měla zdržet používání dvojího metru při posuzování případů porušování mezinárodního práva či právního státu, kdy „rozmanitost“ v těchto oblastech v některých členských státech „poškozuje její pověst a důvěryhodnost v zahraničí“⁶³. **Klíčovým prvkem je tak jednota členských států EU**, ať už ve výše uvedených oblastech, tak také při určování a koordinaci unijní strategie vůči Rusku. V této souvislosti je třeba čelit úsilí Ruska o prohloubení vnitřních rozporů v EU a o vytváření dvoustranných vztahů s členskými státy.

EP následně v textu doporučuje **zásady a opatření**, na kterých by měla být nová strategie EU vůči Rusku založena. Níže je uveden jejich výběr:

- zrušit jednomyslnost v záležitostech zahraniční politiky a posílit kapacity EU v oblasti strategických prognóz a činností, tak aby Rusko nemohlo pokračovat v tzv. bilateralizaci vztahů s členskými zeměmi EU; „Brusel by měl být jediným hlavním městem, kde jsou přijímána klíčová rozhodnutí o vztazích mezi EU a Ruskem“⁶⁴;
- posílit transatlantické partnerství a zároveň směřovat ke strategické autonomii EU; spolu s NATO a mezinárodními partnery vyvinout nátlak na ruské orgány, aby nezasahovaly v jižním a východním sousedství EU; posílit spolupráci mezi zpravodajskými službami členských států;
- vyzvat k vyloučení Ruska z platebního systému SWIFT;
- urychlit provádění Zelené dohody pro Evropu;
- bránit nezávislost, svrchovanost a územní celistvost zemí Východního partnerství v rámci jejich mezinárodně uznaných hranic; rozšířit režim sankcí tak, aby zahrnoval tzv. pasportizaci (vydávání ruských pasů na územích ovládaných proruskými separatisty na východě Ukrajiny) či uspořádání protiprávních voleb na Krymském poloostrově; koordinovat opatření s partnery (Japonsko, Kanada, Spojené království, USA, a dalšími); zvýšit investice a pomoc v oblasti bezpečnostní, vojenské, zpravodajské a kybernetické spolupráce se zeměmi Východního partnerství přidruženými k EU (Ukrajina, Moldavsko

⁶⁰ Více k tématu viz: <https://www.politico.eu/article/russia-bans-top-eu-officials-in-retaliation-for-sanctions/>

⁶¹ Směřování politických vztahů mezi EU a Ruskem. Dostupné z:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0383_CS.pdf, bod Z.

⁶² Tamtéž, bod AT.

⁶³ Tamtéž, bod AV.

⁶⁴ Tamtéž, bod 1/a).

a Gruzie); nabídnout těmto zemím uspořádání založené na modelu „všeho kromě institucí“ (plný prospěch z integrace EU a zároveň otevřená možnost budoucího členství v EU);

- reagovat na úlohu ruských orgánů na západním Balkáně a v Bělorusku;
- odvážněji a koordinovaněji reagovat na kybernetické útoky, například vyhoštěním ruských diplomatů na úrovni EU v odpovědi na vyhoštění diplomatů členských států ruskými orgány;
- pokračovat v institucionální spolupráci s Ruskem v rámci mezinárodních organizací či mnohostranných smluv (OSN, OBSE, Rada Evropy, Arktická rada); prosazovat své zájmy v oblastech životního prostředí, ekologické transformace Ruska i EU, arktické oblasti a dalších; neustupovat však od unijních hodnot a neobětovat zájmy jiných zemí ve prospěch lepších vztahů s Ruskem;
- vytvořit globální alianci na ochranu demokracie (např. s USA a dalšími zeměmi);
- zavést centralizovaný rámec pro boj proti nelegálním finančním tokům a posílit rámec pro boj proti praní peněz (zvážit zahrnutí Ruska do seznamu neunijních zemí s vysokým rizikem praní peněz); sankcionovat ruský majetek používaný přímo i nepřímo k zasahování do demokratických procesů v EU; věnovat pozornost finančním tokům z Běloruska;
- uplatňovat zásadu „demokracie na prvním místě“;
- neumožnit a nepovolit deportace a vydávání politických oponentů a žadatelů o azyl do Ruska ze strany členských států;
- rozšířit globální režim sankcí EU v oblasti lidských práv na území s přetrvávajícími konflikty a na nelegálně okupované regiony zemí Východního partnerství; zvážit zavedení pravidla hlasování kvalifikovanou většinou v Radě v případech porušování lidských práv; zvážit automatické přijímání sankcí v případech závažného porušování lidských práv; přijmout antikorupční sankční režim EU; zvážit sankce zaměřené na financování zpravodajských služeb a vojenských složek a odvětví ropy a zemního plynu; zvážit nový mechanismus sankcí, „v jehož rámci by pokračování nepřátelských činů páchaných Ruskou federací vedlo ke snížení dovozu energie do EU od ruských dodavatelů o určitý procentní podíl“⁶⁵ – toto snížení by se automaticky každoročně zvyšovalo o stejný procentní podíl, dokud nedojde ze strany Ruska k nápravě;
- posílit spolupráci členských států v oblasti vnitřních zpravodajských služeb;
- iniciovat vyšetřování zločinů páchaných ruským a běloruským režimem na vlastních občanech;
- podpořit úsilí o zahájení trestních řízení s cílem povolat ruské vojenské a polovojenské skupiny k odpovědnosti za porušování práv a válečné zločiny spáchané na civilistech například v Sýrii, Středoafričské republice a Libyi;
- vyzvat ruské orgány, aby neprodleně odvolaly sankce vůči představitelům EU;
- neuznat ruský parlament v případě zmanipulování voleb do Státní dumy v září 2021 a vyzvat k pozastavení členství Ruska v mezinárodních organizacích s parlamentními shromážděními (např. v Parlamentním shromáždění Rady Evropy);
- přijmout a zveřejnit „prohlášení k ruskému lidu“; mít strategii týkající se budoucnosti vztahů EU se svobodným a demokratickým Ruskem; zvážit snížení vízového poplatku pro ruské občany a prostřednictvím informační kampaně ukázat, že EU je vůči ruským obyvatelům otevřená; rozšířit školní, univerzitní, vědecké a kulturní výměnné programy

⁶⁵ Tamtéž, bod 1/ap).

s Ruskem; finančně podporovat programy humanitních studií na evropských univerzitách (s cílem umožnit ruským studentům, aby se zapojili do demokratické transformace své země);

- podpořit zřízení svobodné ruské televize a podporovat nezávislá média v Rusku; zřídit fond EU pro demokratická média.⁶⁶

Zdroje

BORRELL, Josep. My visit to Moscow and the future of EU-Russia relations. In: *Eeas.europa.eu: HR/VP Blog* [online]. EEAS [cit. 2021-05-19]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/92722/my-visit-moscow-and-future-eu-russia-relations_en

BUŇATOVÁ, Karolína. *Vztahy EU–Rusko: Přehled strategických dokumentů a jejich proměn*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2021, 29 s. Vybraná témata, 5/2021. ISSN ISSN 2533-414X. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=190512>

Foreign Affairs Council: Press remarks by High Representative/Vice-President Josep Borrell. In: *Eeas.europa.eu* [online]. Brussels: European External Action Service [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/93618/foreign-affairs-council-press-remarks-high-representativevice-president-josep-borrell_en

LÖJDQUIST, Fredrik a John ZACHAU. On Key Principles for the EU's Policy on Russia: An Analysis of EU- Russia Relations Ahead of the European Council on 24-25 June. In: *Ui.se* [online]. The Swedish Institute of International Affairs, Stockholm Centre for Eastern European Studies [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/on-key-principles-for-the-eus-policy-on-russia-sceeus-commentary.pdf>

Nechutný podvrh, objednávka Bílého domu i narážky na Becherovku. Jak se v Rusku píše o kauze Vrbětice?. In: *Irozhlaz.cz* [online]. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-media-vrbetice-kreml-agenti-cesko-diplomate-televize-usa-biden-rosatom_2104210500_eku

Pomník maršála Ivana Stěpanoviče Koněva: Usnesení č. 120/19 ze dne 12.09.2019. In: *Praha6.cz* [online]. Zastupitelstvo městské části Praha 6 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.praha6.cz/zast_zapisy?termin=20872

Rosatom se nezúčastní tendru na Dukovany samostatně ani v konsorciu. Brání mu tři pojistky. In: *Irozhlaz.cz* [online]. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rosatom-rusko-jaderna-elektrarna-dukovany-zadavaci-dokumentace-pojistky-cez_2105050706_dok

Russia drawing up list of unfriendly states, US is among them - diplomat. In: *Tass.com* [online]. TASS [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1282809>

Sergei Lavrov's accusations against the Eastern Partnership: Question for written answer E-000572/2011to the Council. In: *Europarl.europa.eu* [online]. [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2011-000572_EN.html?redirect

⁶⁶ Směrování politických vztahů mezi EU a Ruskem. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0383_CS.pdf.

Směřování politických vztahů mezi EU a Ruskem: Doporučení Evropského parlamentu ze dne 16. září 2021 Radě, Komisi a místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku týkající se směřování politických vztahů mezi EU a Ruskem (2021/2042(INI)). P9_TA(2021)0383. In: *Europarl.europa.eu* [online]. Evropský parlament [cit. 2021-10-14]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0383_CS.pdf

Strategy of national security of the Russian Federation. In: *Academia.edu* [online]. [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: https://www.academia.edu/49526773/National_Security_Strategy_of_the_Russian_Federation_2021

VIDEO: ‚Je to nesmysl, jste směšní.‘ Novotný obhajoval v ruské státní televizi plánovaný pomník vlasovcům. In: *Irozhlas.cz* [online]. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pavel-novotny-reporyje-praha-starosta-ruska-televize-russia-1_1911301146_dok

Vztahy mezi EU a Ruskem. Usnesení Evropského parlamentu o vztazích mezi EU a Ruskem (2004/2170(INI)). In: *Europarl.europa.eu* [online]. Brusel: Evropský parlament [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0207+0+DOC+PDF+V0//CS>

Zasedání Evropské rady (24. a 25. června 2021) – závěry. In: *Consilium.europa.eu* [online]. Brusel: Evropská rada [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/50825/2425-06-21-euco-conclusions-cs.pdf>

Zvažte vyhoštění ruských diplomatů, žádá evropské státy Babiš Zdroj: <https://www.denik.cz/staty-eu/rusko-diplomate-babis-eu-20210508.html>. In: *Denik.cz* [online]. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/rusko-diplomate-babis-eu-20210508.html>

Распоряжение Правительства Российской Федерации от 13 мая 2021 года № 1230-р. In: *Rg.ru* [online]. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://rg.ru/2021/05/14/pravitelstvo-rasp1230-reg-dok.html>

Указ Президента Российской Федерации от 23 апреля 2021 г. N 243 "О применении мер воздействия (противодействия) на недружественные действия иностранных государств". In: *Rg.ru* [online]. Rossijskaja gazeta - federální vydání č. 89(8440) [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://rg.ru/2021/04/26/protivodeistvie-dok.html>

Přílohy

Příloha 1

Pracovní překlad výnosu prezidenta Ruské federace Vladimira Putina č. 243 ze dne 23. dubna 2021

Výnos prezidenta Ruské federace č. 243 ze dne 23. dubna 2021 o uplatňování opatření vlivu (protiakce) na nepřátelské akce cizích států

V zájmu ochrany zájmů a bezpečnosti Ruské federace a v souladu s federálními zákony N 281-FZ ze dne 30. prosince 2006 „O zvláštních ekonomických opatřeních a donucovacích opatřeních“ a N 127-FZ ze dne 4. června 2018 „O opatřeních k ovlivnění (potlačení) nepřátelských akcí Spojených států a jiných cizích států“ tímto vynáším:

1. omezit (včetně případného uvalení plošného zákazu) uzavírání diplomatických misí a konzulárních úřadů, zastupitelství státních orgánů a státních institucí cizích států, které se dopouštějí nepřátelských činů vůči Ruské federaci, občanům Ruské federace nebo ruským právníkům osobám (dále jen „nepřátelské cizí státy“), pracovní smlouvy, smlouvy o poskytování práce (personální) a jiné občanskoprávní smlouvy, na jejichž základě vznikají pracovněprávní vztahy (dále jen „smlouvy“), s osobami nacházejícími se na území Ruské federace.
2. Počet osob, které se nacházejí v Ruské federaci a s nimiž mohou být uzavírány smlouvy, určuje vláda Ruské federace.
3. Smlouvy uzavřené před vstupem tohoto nařízení v platnost s fyzickými osobami, jejichž počet přesahuje počet stanovený vládou Ruské federace, podléhají vypovězení.
4. Ustanovení odstavců 1 a 3 této vyhlášky se nevztahují na občany nepřátelských cizích států, kteří přicházejí (přijíždějí) z těchto států jako zaměstnanci diplomatických misí a konzulárních úřadů, zastupitelských úřadů státních orgánů a státních institucí příslušných nepřátelských cizích států.
5. Vláda Ruské federace:
 - a) stanoví seznam nepřátelských cizích států, vůči nimž se uplatňují opatření vlivu (protiakce) stanovená touto vyhláškou;
 - b) stanoví počet osob nacházejících se na území Ruské federace, s nimiž lze uzavřít dohody;
 - c) v případě potřeby podává návrhy na změnu opatření vlivu (protiakce) stanovených touto vyhláškou a dobu trvání těchto opatření;
 - d) zajišťuje kontrolu dodržování pracovních práv občanů Ruské federace při ukončování smluv v souladu s odstavcem 3 této vyhlášky.
6. Tato vyhláška vstupuje v platnost dnem úředního vyhlášení a zůstává v platnosti až do zrušení opatření vlivu (protiakce), která jsou jí stanovená.

Prezident Ruské federace Vladimir Putin

Zdroj: Pracovní překlad autorů. Указ Президента Российской Федерации от 23 апреля 2021 г. N 243 "О применении мер воздействия (противодействия) на недружественные действия иностранных государств". Dostupné z: <https://rg.ru/2021/04/26/protivodeistvie-dok.html>.

Пříloha 2

Наřízení vlády Ruské federace č. 1230-r ze dne 13. května 2021

ПРАВИТЕЛЬСТВО РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

РАСПОРЯЖЕНИЕ

от 13 мая 2021 г. № 1230-р

МОСКВА

Утвердить прилагаемый перечень иностранных государств, совершающих недружественные действия в отношении Российской Федерации, граждан Российской Федерации или российских юридических лиц, в отношении которых применяются меры воздействия (противодействия), установленные Указом Президента Российской Федерации от 23 апреля 2021 г. № 243 "О применении мер воздействия (противодействия) на недружественные действия иностранных государств", с указанием количества физических лиц, которые находятся на территории Российской Федерации и с которыми дипломатическими представительствами и консульскими учреждениями, представительствами государственных органов и государственных учреждений указанных государств могут быть заключены трудовые договоры, договоры о предоставлении труда работников (персонала) и иные гражданско-правовые договоры, на основании которых возникают трудовые отношения с физическими лицами, находящимися на территории Российской Федерации.

Председатель Правительства
Российской Федерации

М.Мишустин

УТВЕРЖДЕН
распоряжением Правительства
Российской Федерации
от 13 мая 2021 г. № 1230-р

П Е Р Е Ч Е Н Ь

иностранных государств, совершающих недружественные действия в отношении Российской Федерации, граждан Российской Федерации или российских юридических лиц, в отношении которых применяются меры воздействия (противодействия), установленные Указом Президента Российской Федерации от 23 апреля 2021 г. № 243 "О применении мер воздействия (противодействия) на недружественные действия иностранных государств", с указанием количества физических лиц, которые находятся на территории Российской Федерации и с которыми дипломатическими представительствами и консульскими учреждениями, представительствами государственных органов и государственных учреждений указанных государств могут быть заключены трудовые договоры, договоры о предоставлении труда работников (персонала) и иные гражданско-правовые договоры, на основании которых возникают трудовые отношения с физическими лицами, находящимися на территории Российской Федерации

Наименование иностранного государства	Количество физических лиц (человек)
1. Соединенные Штаты Америки	0
2. Чешская Республика	19

5020011.doc

Zdroj: Распоряжение Правительства Российской Федерации от 13.05.2021 № 1230-р. Publication.pravo.gov.ru [online]. Официальный интернет-портал правовой информации, 14/5/2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202105140026?index=1&rangeSize=1>

Anotace/Annotation**Současné vztahy EU–Rusko a výhled pro další období**

Po protiprávní anexi ukrajinského poloostrova Krym ze strany Ruska v roce 2014 se vzájemné vztahy EU a Ruska výrazně zhoršují. Vnitřní i vnější politika Ruska jsou pro EU strategickou výzvou, na kterou Unie reaguje snahou o nové definování vztahů s Ruskem, představením možných scénářů jejich dalšího směřování a nabídnutím relevantních politických řešení. Tento text nejprve uvádí kontext vztahů EU s Ruskem od roku 2014 s podrobnějším zaměřením na česko-ruské vztahy a ruský seznam „nepřátelských států“. Dále pak krátce shrnuje zahraničněpolitické aspekty aktualizované Národní bezpečnostní strategie Ruské federace a představuje výhled vzájemných vztahů a strategii EU pro další období, které nabízí společné sdělení Evropské komise a vysokého představitele a doporučení Evropského parlamentu.

Klíčová slova

EU; Rusko; seznam nepřátelských států; Evropská rada; pět hlavních zásad; Evropský parlament

Current EU–Russia relations and their future prospects

Following Russia's illegal annexation of the Crimean Peninsula in Ukraine in 2014, EU-Russia relations have deteriorated significantly. Russia's internal and external policies are a strategic challenge for the EU, to which the EU is responding by seeking to redefine relations with Russia, presenting possible scenarios for their future direction and offering relevant policy solutions. This text first sets the context for the EU's relations with Russia since 2014, with a more detailed focus on Czech-Russian relations and Russia's list of "unfriendly states". It then briefly summarizes the foreign policy aspects of the updated National Security Strategy of the Russian Federation and presents the outlook for the mutual relationship and the EU's strategy for the next period, offered by the Joint Communication of the European Commission and the High Representative and the European Parliament recommendation.

Key words

EU; Russia; list of unfriendly countries; European Council; five guiding principles; European Parliament

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:

Název: Současné vztahy EU–Rusko a výhled pro další období

Autoři: Buňatová, K., Bartuška, J.

Číslo: Vybraná témata č. 18/2021

Datum: listopad 2021

Klíčová slova:

EU; Rusko; seznam nepřátelských států; Evropská rada; pět hlavních zásad; Evropský parlament

EDICE: VYBRANÁ TÉMATA

Typ edice: online, ISSN 2533-414X

URL: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3>

První vydání edice: leden 2005

Frekvence vydání edice: nepravidelná

Zaměření: aktuální témata relevantní pro činnost Parlamentu České republiky

Jazyk: CZ

Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1